

JORGE PLAN

André Schiffrin és un heroi del món de l'edició. Fill d'un editor rus que fundà a França la Biblioteca de La Pléiade, dirigí als Estats Units durant trenta anys la prestigiosa Pantheon Books. Amb aquesta casa, publicà els primers assajos de Chomsky, Galbraith, i Hobsbawm. Edità Marguerite Duras, Julio Cortázar, Michel Foucault i Sartre, en magnífi-

ques traduccions. El seu primer encert amb Pantheon Books, fou *Doctor Zhivago*, i el darrer, una sèrie de còmics de *The Simpsons*. Amb la caiguda del mur, però, el món editorial anglosaxó canvià de manera radical. Absorbida la seva editorial pel magnat Newhouse, decidí dimitir i iniciar una nova aventura independent, The New Press, una editorial sense ànim de lucre. A *L'edició*

sense editors (1999) i *El control de la paraula* (previst en català per a desembre d'enguany), denuncia l'adquisició del món editorial per part de grans grups mediàtics, amb la consegüent pèrdua d'independència i de continguts.

Tot just arribat a Lleida amb motiu de la trobada de creadors "L'escriptura i el llibre en l'era digital", organitzada pel centre KRTU i la Institució de les Lletres Catalanes, per parlar sobre "El futur del llibre", ens ofereix un aperitiu del seu pensament: "Ahir, quan vaig arribar a l'aeroport, vaig veure que els quioscos eren d'Hachette, com passa arreu del món, empresa que ja a l'època de Napoleó III tenia el monopoli dels quioscos dels ferrocarrils francesos. Ara Chirac volia que Hachette controlés els dos terços de l'edició a França i esdevenir un enorme monopoli. Ningú no ha protestat contra això, i em sembla molt perillós." Existeix -afegeix, des seguida- "un control cada vegada més gran de la informació i, de l'altra banda, una sèrie d'idees i opcions cada vegada més variades". Cal, doncs, esbrinar "com es pot defensar la llibertat de la paraula i poder difondre aquestes veus més petites".

André Schiffrin és un tipus discret, que s'amaga rere una polida barba blanca i unes ullerasses *demodés* farcides de dioptries. Parla amb veu baixa, i repeteix fragments sencers dels seus darrers llibres, a manera de consignes. M'agrada la manera com es treu del damunt les mosques emmig d'una entrevista un pèl surrealista, pel simple fet que, per la nostra taula a l'aire lliure passen acordionistes, esguerrats, venedors de roses, etilòsofs... i ell com si res.

—Li sembla, doncs, que comenci per una pregunta senzilla? L'estricta definició de llibre parla de més de quaranta pàgines impreses, ordenades amb un sentit concret, i relligades per un costat. Què hi afegirieu?

—Un llibre és un treball reflexiu, no pas escrit de qualsevol manera.

—Fins a quin punt pot ser elitista un llibre?

—El llibre cada vegada és menys elitista. La Revolució Francesa i l'Americana, han fet molt per popularitzar el llibre. A Anglaterra, els llibres pornogràfics eren un privilegi de classe.

Andre Schiffrin: el Robin Hood dels editors

"L'escriptura i el llibre en l'era digital", trobada organitzada pel KRTU, era la cita que va portar a Lleida el prestigiós editor André Schiffrin. Amb tota la seva vehemència va carregar contra el mercantilisme dels grans grups editorials.

Mentrestant, a la França revolucionària es podia desqualificar el rei per escrit.

—Però, per fer desqualificar algú, abans cal informar-se. I en aquest sentit, Internet facilita molt les coses...

—En un futur no gaire llunyà podem imaginar una situació en què caldrà pagar molt per obtenir les dades fins ara gratuïtes. Com el comunisme, que ha perit a causa de la limitació de l'accés a la informació, possiblement assistirem al naixement d'un sistema on la targeta de crèdit substituirà el carnet del partit a l'hora d'obtenir tot allò que ha de ser accessible i gratuït per a tots. S'està duent una gran batalla a l'entorn de l'informació. És necessari un accés públic a la informació. Els mitjans no sempre diuen la veritat, però són l'única manera d'accedir a la veritat.

—I si els grans grups de comunicació aconseguen controlar el món editorial, i ningú es queixa, quina sortida queda?

—Avui dia cal molt poc diners per editar un llibre. Tampoc cal un gran públic. A més a més, és un bon moment per als joves que volen entrar en el negoci. Moltes cases independents dels Estats Units han estat iniciades per joves. Hi ha una renovació generacional. Per tres mil euros es pot editar un llibre. Tan sols calen dues persones: l'autor i l'editor. El gran problema és la distribució: Depèn del llibreter independent.

—Quina és la rendibilitat del medi?

—Tradicionalment, d'un 3-4%. Actualment, s'exigeix el 15%. El llibre que no es plantegi assolir aquest benefici, no surt a la llum. I un grup edito-

rial pot ser reestructurat si no aconsegueix els seus objectius.

—Per què les grans corporacions han comprat totes les editorials d'Occident?

—Per estupidesa... Follia de masses. L'exemple de Vivendi és impecable: justifiquen l'interès d'un llibre amb el *Powerpoint*. És de bojos. No tenen en compte el factor literari. També es tracta de cases que volen sortir del seu grup idiomàtic, com Bertelsmann.

—Creu justa tota la qüestió dels drets d'imatge, en els llibres d'art?

—Els museus controlen drets de quelcom pintat fa més de cinc-cents anys. El mateix passa amb les patents i copyrights. Per aturar els genèrics, en medicina, es practica la "variable patentable", que permet reformular la mateixa medicina tot canviant productes no essencials i allargar indefinidament la patent.

—Han de pagar les biblioteques públiques drets d'autor per deixar llegir gratuïtament? S'ho està plantejant seriosament el nostre govern...

—Les biblioteques, essencialment, han de ser gratuïtes. Han d'ajudar, de manera indirecta, l'edició. Noruega, té quatre milions d'habitants. Han establert un panorama nacional. L'estat compra dos exemplars per a cada biblioteca. Els llibres han d'estar disponibles un mínim de dos anys. Són també el cas danès i l'holandès.

—L'estat ha d'ajudar molts sectors de la cultura. Quin hauria de ser el criteri?

—Es tracta d'una qüestió merament política. A França, hi ha una fiscalitat diferent per a llibres de "fons". Hi ha una xarxa —fora de París— de llibreters independents, seriosos. Les grans superfícies guanyen un 40%, mentre que el llibreter independent, guanya tan sols un 25%. Ens cal una política de defensa per a llibreters i editors.

—Cal mantenir un preu únic per a tots els llibres, doncs?

—Sí, perquè si no, sempre hi haurà qui vengui per menys. La meitat dels *Harry Potter* venuts a França, ho foren en grans superfícies... perdien diners, però guanyaven clients.

D'altra banda, quan ja no és possible editar una monografia universitària de tres-cents exemplars perquè el preu de cost seria insostenible, una colla de

“Cal una xarxa de llibreters independents, llibreters que llegeixin i estimin el producte, que no pretenguin simplement enriquir-se, ni gestionar productes anònims”

fundacions han creat un lloc web, on són publicades totes aquestes monografies, i es poden consultar gratuïtament.

—**Es vigent encara el model enciclopèdic?**

—Hi ha dos tipus d'enciclopedistes, sobre paper, a partir de la Revolució Francesa; i per Internet, que contenen les darreres recerques i descobriments.

—**Per què no han funcionat el llibre en CD, ni el llibre per Internet, imprimible a casa?**

—El llibre en CD no ha funcionat perquè la majoria no té encara ordinador, a més a més, és incòmode llegir textos densos en pantalla. El llibre imprès d'Internet, d'altra banda, és més car d'imprimir —tinta, paper, temps— que si es compra directament a la botiga. El llibre en paper no és car, és rendible, sempre el pots portar amb tu. A més a més, imprimir 10.000 exemplars és més barat que imprimir-ne 1.000. Però el més car de tots és el primer.

—**Què cal fer, si es vol editar sense el favor dels grans grups mediàtics ni la premsa?**

—A The New Press, he publicat llibres, com els darrers assajos de Chomsky, enmig del menyspreu i el silenci de la premsa, i n'he venut més de 70.000 exemplars pel boca orella. Ara bé, la distribució és important.

—**Com d'important?**

—Cal una xarxa de llibreters independents, que no et cobrin un euro per exemplar que vulguis col·locar en un lloc mínimament visible, llibreters que llegeixin i estimin el producte, que no pretenguin simplement enriquir-se, ni gestionar productes anònims. Barnes and Noble ven el mateix producte que McDonald's.

I aquí, grans grups com Anaya, tradueixen menys perquè la traducció és cara. Això és perillós per a una cultura. Hi havia un límit sobre el que es podia guanyar.

—**Citeu-me una petita estratègia per difondre la vostra alerta**

—A França, celebren el Sant Jordi! Els regalo una rosa, amb el llibre, i un extracte de 30 pàgines del meu nou llibre, El control de la paraula.

No tot està perdut, doncs. Ens resta, si més no, el debat i l'acció.

Ricard Mas Peinado

Dos quan s'aneguen

Sebastià Alzamora

Aeroports i tabac

Hi ha qui els considera el paradigma d'allò que fa un anys es va posar de moda dir-ne els no-llocs, és a dir, els espais neutres, despersonalitzats, idèntics a si mateixos a tot arreu. Ben al contrari, un servidor opina que constitueixen espais netament definits i marcats: en concret, no tinc cap dubte que són avantsales de l'infern, dutes a la superfície de la Terra qui sap si pel diable en persona. Enlloc com a un aeroport, i amb una intensitat directament proporcional a la seva capacitat, tindreu l'oportunitat de ser ofesos, maltractats, injuriats, humiliats, estafats o totes aquestes coses alhora, sempre de forma gratuïta i sense provocació aparent per part vostra. Més que un càstig per res que hagueu fet, sembla que es tracti d'una mena de contrició preventiva a compte de les faltes que encara pugueu cometre.

Naturalment, els aeroports van ser els indrets pioners en l'aplicació de la delirant persecució contra els fumadors, ara ja plenament assumida com un element més del gran teatre de l'esperpent en què s'ha convertit la nostra convivència ciutadana. En alguns aeroports dels EUA, el viatger que gosi donar-se al vici nefast pot arribar a ser punit amb presó i multes milionàries: de moment no els tallen

EL TEMPS

les mans ni la llengua, però tot arribarà —i, per descomptat, arribarà també aquí, amb el matís d'aquella pàtina grollera que tant ens agrada d'imprimir a tot allò que fem. Així, a Balears, els mateixos dirigents que treballen a un ritme excel·lent per convertir aquestes illes en un dels racons més lletjos i devastats de la Mediterrània, han decidit demostrar una fina sensibilitat envers la salut pública, i han aprovat, mig any abans que la resta de l'estat, una llei que prohibeix expel·lir fum per la boca gairebé a totes bandes. Qui sap, potser és una manera d'afalagar els costums dels nostres estimats turistes, que alegrement es dediquen a decorar-nos les cantonades amb copiosos vòmits de mam de garrafot, però que en canvi fugen d'una cigarreta com de la pesta bubònica. Sigui com vulgui, la mesura ha comportat una confusió considerable a bars, restaurants i altres establiments públics. Però, com no podia ser altrament, a Son Sant Joan s'han lliurat a la seva aplicació per la via expeditiva: el primer dia de l'entrada en vigor, vam poder observar com les boques dels cendrers de l'aeroport illenc apareixien tapades per una mena de compreses amb el senyal de prohibit fumar grollerament estampat al damunt. I després tothom fa escarafalls pel captament d'en Laporta al detector de metalls: però si tots n'hauríem de prendre exemple, home.